

Balanc de la política lingüística 1983-2008

Conferència del president a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans

Casa de la Convalescència de Barcelona, 2 de març de 2009

Bona tarda a tothom,

Sempre és un plaer respondre a la invitació de l'Institut d'Estudis Catalans –la nostra Acadèmia, com li plau de dir al Dr. Giner.

En aquesta ocasió ens ha convidat a reflexionar sobre la política lingüística del darrer quart de segle. I a fer-ho en el mateix marc on Pompeu Fabra, Joaquim Ruyra, Joan Maragall, i tants d'altres, han treballat en el passat i treballen en el present per la nostra llengua.

Al llarg dels seus més de cent anys d'història, l'Institut ha tingut, en la llengua catalana, un objectiu i, alhora, una eina:

- L'objectiu de dotar-la dels mateixos recursos que la resta de llengües del nostre entorn, per tal de perfeccionar-la i mantenir-la viva;
- I l'eina essencial per fer ciència, per crear coneixement i per divulgar-lo, confirmant, així, que cap àmbit no li és estrany.

En aquesta doble missió, la Generalitat hi ha estat present, a través del suport institucional i financer necessari per posar al dia l'Institut i per transferir la seva tasca al conjunt de la societat catalana.

Perquè el nostre futur com a país depèn, en part, de la nostra capacitat per generar excel·lència científica, especialment en moments complicats com els que vivim.

I perquè el futur de la nostra llengua depèn de la nostra capacitat per fer-la útil i convenient; i per saber defensar-la davant d'aquells que la menyspreen com si es tractés d'un afer domèstic o d'un dispendi extravagant.

Crec que en tots dos àmbits, seria molt convenient que es fes sentir la veu de la nostra Acadèmia.

En aquesta empresa col·lectiva de consolidació del català, la política lingüística desplegada durant el període autonòmic i democràtic, hi ha jugat un paper cabdal. Una política lingüística institucional, nascuda en un moment històric concret, per fer front a una realitat sociolingüística profundament afectada i malmesa, per la guerra civil primer, i per la llarga dictadura franquista després.

Durant el franquisme, a Catalunya li va tocar viure la prova més dura i exigent que poden patir una cultura i la llengua en la qual s'expressa.

Perseguit i exclòs de l'àmbit públic, el català va sobreviure gràcies a la militància cultural de bona part de la societat catalana.

Orfes d'institucions de govern pròpies, arreu del país van néixer iniciatives de resistència cívica, de la quals són exemples extraordinaris les activitats i cursos de català d'Òmnium Cultural, el sorgiment dels primers premis literaris, l'empara de l'església catalana, traduïda en publicacions com *Serra d'Or*.

Malgrat les limitacions —o precisament per això—, en aquells anys, al costat de les iniciatives populars, sobresortia l'alta cultura. Conscients de la necessitat de salvar els mots, la literatura catalana comptava amb autors coneguts i apreciats com Mercè Rodoreda, Llorenç Villalonga, Josep Pla, Carles Riba o Salvador Espriu. Les memòries de Joan Triadú, publicades fa ben poc, en donen un testimoni directe i vivíssim.

Cap al final del franquisme i amb l'inici de la Transició, a les iniciatives cíviques per estendre l'ús i el coneixement de la cultura, (amb el Congrés de Cultura Catalana com a fita històrica), s'hi van anar sumant progressivament ajuntaments i diputacions.

En bona part, gràcies a la pressió popular, les institucions locals van haver d'anar assumint unes responsabilitats que fins aleshores la societat civil havia entomat gairebé en solitari. Campanyes com "El català a l'escola", exemplifiquen i posen d'evidència aquesta complicitat pre-estatutària (o pre-autonòmica, si volen) en la defensa de la nostra llengua.

Aquest testimoni serà recollit per la Generalitat restablerta. La cultura de resistència i militància que ens havia permès superar la llarga nit del franquisme,

donava pas a les institucions democràtiques i al reconeixement de l'oficialitat de la nostra llengua.

Sense menystenir els registres més elevats de l'idioma, que es donaven per garantits, ara calia crear una llengua apta per la societat de masses i els seus desafiaments.

L'oficialitat havia de permetre convertir el català en la llengua de tothom i per a tot. Una crida avui encara vigent.

En aquest procés de normalització impulsat pels successius governs de Jordi Pujol, destaquen sobretot dues iniciatives: la immersió lingüística a l'escola –per garantir la seva transmissió i pervivència— i la creació de mitjans de comunicació audiovisuals en català –per crear un mercat i una cultura de masses contemporània.

La immersió, amb l'establiment d'un sistema únic, sense separació dels alumnes en funció de la llengua materna, ha estat –i és— un dels grans èxits de la Catalunya actual.

No només haurà estat clau per al manteniment de la nostra llengua (amb alguns claroscurs que després veurem), sinó que ha estat providencial per al manteniment de la cohesió social.

Pel que fa als mitjans en català, la feina feta per grans professionals per la normalització de la nostra llengua (dels que cito, a tall de referent indiscutible, el nom de Joaquim Maria Puyal, especialment en l'àmbit de la locució radiofònica del futbol), és una eina que té un pes i una rellevància indubtables, que no seré jo qui els descobreixi ara.

En tot aquest procés, va ser essencial l'ampli consens obtingut per la Llei de Normalització Lingüística de 1983. Un consens nascut de la convicció, per part de la majoria de la classe política –per no dir tota—, que determinades qüestions eren prou importants com per quedar fora de la confrontació partidista.

Avui em sembla oportú fer esment d'aquell consens, per dos motius: En primer lloc, per reconèixer l'encert d'una generació que, des de la militància sindical i política i la lluita antifranquista, va saber conjurar el perill d'una fractura social a Catalunya. I, en segon lloc, per afirmar que, un consens com aquell seria desitjable, avui, en relació a d'altres temes de país, tan bàsics com la primera Llei d'Educació de Catalunya, actualment en tramitació parlamentària.

Les administracions catalanes van entendre que calia col·laborar activament en l'extensió del català, en àmbits on la seva presència havia estat fins aleshores limitada –àrea metropolitana, població castellanoparlant, formació d'adults...-. Fruit d'aquest esperit compartit del món local i la Generalitat, naixia el Consorci per a la Normalització Lingüística el 1988.

Val a dir que és el mateix any que acabava la seva extraordinària aportació Aina Moll, membre d'aquesta casa, i que durant vuit anys havia estat Directora General de Política Lingüística del Govern.

El gest d'assumir en exclusiva, des de les administracions catalanes, la qüestió de la llengua, evidenciava la centralitat que aquesta tenia en la construcció del país. Tanmateix i amb la perspectiva dels anys, vèiem que potser no va ser del tot encertat descarregar l'Administració de l'Estat de les responsabilitats constitucionals respecte del patrimoni multicultural i plurilingüe d'Espanya.

Sense obligacions cap a les altres cultures del territori, el Govern Central –amb el Ministeri de Cultura al capdavant— va derivar cap a una actuació i una política d'expressió exclusivament castellana, tant en la creació d'infraestructures internes com en la promoció exterior.

Estic convençut, però, que el 1980 o 1985, ningú no es podia pensar que, 25 anys més tard, patiríem una campanya indigna i hipòcrita com la que hem patit, amb nous manifestos en defensa de suposats atacs a la llengua castellana.

Potser seria hora de corregir aquell error i treballar perquè les estructures estatals –tan nostres com de la resta de ciutadans d'Espanya— recullin de manera més acurada una realitat que, lluny d'esmoreir-se, s'ha consolidat amb els anys.

Apunto aquí que el fet que s'accepti, en la revisió del sistema de finançament, tant d'actualitat, la creació d'un fons per compensar la major despesa de les CC.AA. amb dues llengües, és un senyal en la bona direcció.

Des del meu punt de vista, el balanç de la primera etapa de normalització, amb punts més clars i més foscos, és clarament positiu. Tot i les mancances, s'havia avançat en el coneixement i en l'ús del català, fins a uns nivells mai assolits, tant respecte del nombre de parlants, com de les seves competències lingüístiques.

En pocs anys, el català s'havia convertit en la llengua de les administracions catalanes, en la llengua d'aprenentatge i vehicular de l'ensenyament, i en la

llengua de mitjans de comunicació d'àmplia difusió. A través de la normalització, el català esdevenia una llengua apta per la societat de masses contemporània.

El procés va rebre un nou impuls a partir de l'elaboració d'una Llei de Política Lingüística, aprovada el 7 de gener de 1998. Aquest cop sense el consens de totes les forces polítiques parlamentàries, però amb una majoria suficient, es pretenia avançar en la consolidació del català com a llengua vehicular de la societat en tots els seus àmbits.

Ja no es tractava de “normalitzar”, sinó de “formalitzar” políticament una ambició més coherent amb la nova realitat social, cultural, econòmica i tecnològica del nostre entorn.

Amb tot, la Llei arribava en un moment de certa contestació, reflectida en la pròpia manca d'unanimitat parlamentària. Per a uns, la normalització havia fracassat. El seu era un discurs apocalíptic on es barrejaven arguments no sempre coherents: la pèrdua de la legitimitat atorgada pel discurs resistencialista, el desencís davant de les dificultats objectives, l'excessiva mercantilització de la cultura, el relaxament en l'exigència qualitativa...

Per d'altres, en canvi, s'havia pecat per excés i, la nova llei no feia més que reblar una suposada imposició lingüística. Apel·lant al suposat dret del bilingüisme, aquestes veus —fins aleshores minoritàries a casa nostra— van començar a rebre suport extern.

Així, certes tribunes mediàtiques van recuperar la versió més rànica de l'anticatalanisme, de la mà d'un suposat conflicte lingüístic. Tanmateix, el conflicte, en aquells anys del tombant del segle XX cap al XXI, va anar apareixent i desapareixent en funció de les necessitats polítiques de la dreta espanyola per a confegir majories parlamentàries.

Amb la presidència de Pasqual Maragall i el primer govern d'esquerres es va produir un canvi significatiu que va tenir una primera manifestació formal: La política lingüística va deixar de dependre del Departament de Cultura i va passar al de Presidència.

Així constava en el programa electoral de cadascun dels tres partits que van conformar el nou govern. Una proposta fruit del convenciment que la política lingüística ha de tenir una transversalitat que la situï per damunt de les polítiques culturals.

La política lingüística és una qüestió general. Que ha d'afectar el conjunt de l'actuació de les institucions de govern. És una política pública, social, adreçada al benestar de les persones, i, per tant, ha de ser pensada, tractada i gestionada de manera transversal.

La política lingüística desplegada pel Govern Maragall va proposar-se com a objectiu prioritari donar una resposta adequada, en temps i dimensió, a la nova realitat social que conforma la immigració.

Una resposta que s'ha hagut de plantejar, per primera vegada, el fet que un percentatge important dels nouvinguts a Catalunya desconeixien totes dues llengües oficials, la pròpia i la compartida.

El creixement sobtat de la població immigrada va generar, de manera immediata, un increment dels cursos d'adults, responsabilitat del Consorci per a la Normalització Lingüística. Aquest augment de la demanda s'ha produït molt especialment a Barcelona i les poblacions més importants de l'entorn metropolità, però també a les principals ciutats del país i en aquells municipis en els que l'oferta de treball ha servit de reclam per a la nova immigració.

Malgrat les dificultats, la realitat ens demostra que l'interès d'aquest col·lectiu per aprendre català i la seva voluntat d'entendre i fer seva la nostra llengua, han anat en augment. És un fet que val la pena destacar i del que ens hem de sentir orgullosos.

Pel que fa a l'aplicació de recursos, consegüentment amb la nova realitat, a partir de l'exercici de 2006 es va produir un increment considerable dels pressupostos del Consorci de Normalització Lingüística.

De manera que, la legislatura passada, es va passar dels 21,7 milions d'Euros del 2005 als 38,1 milions del 2007 (comptant els recursos per als cursos, els destinats a l'acolliment i els que corresponen al programa de voluntariat).

Cal dir que durant la legislatura 1999-2003 el recursos aplicats pel Govern de la Generalitat a la política lingüística s'havien revelat del tot insuficients per donar resposta a la nova realitat demogràfica del nostre país.

La VII legislatura va ser també la del nou Estatut. No cal pas que m'estengui en el que diuen, tant l'article 6è del Títol Preliminar (sobre *La llengua pròpia i les llengües oficials*) com el Capítol III del Títol I (sobre *Drets i deures lingüístics*).

Només assenyalar que, tot i reconeixent la cooficialitat del català i el castellà, el nou Estatut estableix, amb una claredat que mai abans cap altra Llei de Catalunya no ho havia fixat, tant la definició com el conjunt de drets i deures dels ciutadans del nostre país en relació amb la llengua... Més ben dit: amb les llengües.

L'Estatut del 2006 recull, a més, la menció a la variant aranesa de la llengua occitana, que és la llengua pròpia d'Aran, i oficial a Catalunya. És un reconeixement a la diversitat lingüística a Catalunya mateix.

No puc deixar de fer esment, en aquesta referència a l'Estatut, a la preocupació que suscita la possibilitat que la sentència del Tribunal Constitucional, sobre la nostra primera Llei, pugui afectar el nostre model lingüístic, atenent parcialment o totalment els recursos presentats en contra.

Crec que és el meu deure com a president de la Generalitat recordar que una hipotètica desautorització constitucional del model lingüístic que ha funcionat durant 25 anys, seria també una desqualificació del model de convivència que la societat catalana s'ha donat a si mateixa, de manera pràcticament unànime.

Entenc que el primer deure de totes les institucions és preservar la convivència i que, per tant, no poden prestar-se a jocs perillosos o cedir davant d'interessos partidaris que facin córrer un cert risc de fractura social.

Amb la convivència civil, amb la llengua, no s'hi pot jugar.

La llengua no pot ser objecte d'una confrontació política de baix nivell.

El nostre país ha evitat la guerra de llengües.

El nostre país no acceptarà de cap manera que se li imposi, des de fora, una confrontació lingüística. Malgrat que ho intentin, de forma obstinada, determinats mitjans de comunicació i determinades forces polítiques des de fa mesos.

Confio en que el sentit institucional prevalgui sobre les baixes passions polítiques, de manera que aquesta preocupació d'ara acabi sent un núvol passatger. I confio que el criteri dels magistrats del Tribunal Constitucional serà especialment curós.

Tornant al balanç, i corresponent a aquest mateix període, em permetran una brevíssima referència a algunes mesures adoptades pel Govern Central en favor de català, durant la meua etapa de ministre d'Indústria, Turisme i Comerç.

En aquell moment vàrem poder donar una decidida empenta a l'aplicació de recursos tecnològics avançats al servei de la llengua.

Em refereixo, per exemple, al curs de català en línia PARLA.CAT, que s'ha posat en marxa durant aquesta legislatura i que experts respectats arreu del món, com el professor David Crystal, han qualificat com una de les millors eines d'enginyeria lingüística d'Europa.

Em refereixo també al funcionament de traductors automàtics de diverses llengües al català, i de l'aranès al català i al castellà.

O a l'aprovació del domini ".cat", que va rebre l'impuls definitiu durant aquest període, i que ha suposat un pas de normalització de la presència del català a l'univers Internet.

És evident que no podem presentar, encara, un balanç de la política lingüística d'aquesta legislatura, que tot just fa un parell de mesos que ha superat el seu pas de l'equador.

Sí que m'agradaria deixar apuntades algunes de les principals línies d'actuació en marxa, abans de passar a fer-los una reflexió i unes consideracions finals que crec que ens haurien de preocupar i ocupar els propers anys, si volem anar abordant en condicions d'èxit els reptes que la pervivència d'una llengua d'una comunitat relativament petita planteja avui i seguirà plantejant en el futur.

La política lingüística d'aquesta legislatura està continguda en el Pla que duu com a títol ben eloqüent: *El català, llengua comuna i de cohesió en una societat moderna, oberta i plural*.

El Pla estableix dues línies estratègiques, que són: 1) el foment de l'ús social del català. I 2) la conversió de la política lingüística en una política pública amb caràcter transversal.

Són dues línies que pretenen, per una banda, donar resposta a l'exigència que està suposant l'arribada de la nova immigració. I, per altra banda, acabar de fer efectiva la voluntat de transversalitat, expressada durant el mandat de Pasqual Maragall, amb la decisió de situar la direcció de la política lingüística del Govern al Departament de Vicepresidència.

Pel que fa a les actuacions relacionades amb l'ús social, assenyalar, per exemple que aquest any el Consorci organitza cursos per a un total de 111.000 persones.

O que, en el marc del Programa de Voluntariat, l'any passat es va arribar a les 9.000 parelles lingüístiques. Un programa que, per cert, ha estat valorat per la Unió Europea com una de les 50 millors iniciatives per a l'aprenentatge de llengües.

Assenyalar, finalment, que acabem de posar en marxa una campanya de comunicació que, sota el lema "Encomana el català", pretén animar els nostres conciutadans a no triar el suposat camí fàcil del canvi de llengua davant d'un nouvingut sinó a convidar-lo amablement a aprendre-la i conèixer-la. Personalment estic convençut que aquesta actitud de civisme sòlid tindrà un efecte més positiu que determinades rigideses coercitives.

A aquestes línies estratègiques, cal afegir-hi, per una banda, un conjunt d'actuacions que tenen com a objectiu la introducció de les noves tecnologies en l'aprenentatge de la llengua, a les que ja abans he fet referència.

També vull destacar els acords amb entitats i corporacions del món del treball, del dret i de la justícia, on per raons diverses és molt necessari seguir actuant amb rigor i exigència per tal que l'ús de la llengua catalana s'incorpori plenament.

Voldria fer, per acabar, com els deia, unes consideracions i reflexions de caire més personal.

Crec que si prenem una mica de distància i mirem les coses amb certa perspectiva, és indubtable que la llengua catalana està avui molt millor del que estava abans de l'etapa democràtica i d'autogovern que hem viscut els darrers trenta anys, i que ha estat l'etapa d'estabilitat política més llarga que hem tingut els dos darrers segles.

És en aquest marc que podem afirmar, també, que mai havíem gaudit, a Catalunya, d'un període tan extens i fèrtil, tan prolix en actuacions normatives i polítiques públiques orientades a la normalització, l'ensenyament i l'extensió de l'ús social de la llengua catalana.

Iniciatives que han sorgit, ara sí, de les pròpies institucions d'autogovern, a més de la societat civil. I que han tingut, en els governs locals i supramunicipals, una de les eines bàsiques d'execució i d'implantació.

Aquest balanç pot ser més o menys satisfactori. Pot fer-nos sentir més optimistes o més pessimistes. Pot deixar-nos més o menys perplexos. Però la feina duta a terme és objectivament ingent, ha estat possible gràcies a l'esforç col·lectiu i cal reconèixer-ho.

Mai fins ara la llengua catalana havia esdevingut la llengua vehicular de tot el sistema educatiu.

Mai fins ara el català havia disposat d'instruments de difusió tant potents i de tanta qualitat com els mitjans públics de comunicació de masses.

Mai fins ara la producció cultural en català havia assolit un volum tan considerable i una difusió tan massiva.

Mai fins ara el català havia estat legalment tan reconegut i protegit.

Podríem seguir...

Però també és ben cert que tots aquests avenços indubtables s'han produït en un marc social canviant; acceleradament canviant els darrers temps, que els relativitza –els avenços- i planteja nous problemes i nous reptes.

Em refereixo a la nova immigració, a la irrupció i metastasi de les noves tecnologies amb les dificultats òbvies derivades del predomini d'unes poquíssimes llengües, etc.

Hi ha, però, un cert estat d'insatisfacció permanent, en el que s'ha instal·lat una part de la societat catalana. La seva insatisfacció ha transcendit cap a àmbits que havíem convingut deixar al marge de la brega política, com és el cas de la llengua.

Això ha passat en un extrem i en l'altre.

Altrament no trobo explicació, per exemple, als atacs contra una suposada voluntat desnacionalitzadora i de renúncia lingüística dels mitjans públics. O els auguris apocalíptics d'aquells qui pretenen seguir encadenant la supervivència de la llengua a l'assoliment d'un estat propi.

No s'entenen tampoc les campanyes atacades des de determinats mitjans i forces polítiques, sobre una voluntat, també suposadament institucional, d'atacar i foragitar la llengua castellana de l'esfera pública de Catalunya.

Anar per aquí crec que és un error. Un error que podem pagar car tots plegats.

Quan una llengua es converteix en arma d'atac, a la llarga hi perd la llengua i hi perd la societat.

Perquè el resultat sempre acaba essent que una determinada llengua passa a ser vista com a atacant o atacada.

I, en el cas de Catalunya, el que de debò ens hauria d'ocupar i preocupar és fer avançar, de manera natural i decidida, el coneixement i ús social del català. Més ben dit, fer avançar el conjunt de la societat catalana cap al multilingüisme, partint de la base que català i castellà formen part del bagatge multilingüe de les generacions més joves.

Torno al que deia fa un moment: Si admetem que, vistos amb una mica de perspectiva històrica aquests vint-i-cinc anys han estat un èxit col·lectiu des del punt de vista de consolidació de l'autogovern, des del punt de vista de la recuperació de la identitat i des del punt de vista del creixement econòmic,... és difícilment acceptable pretendre que, des del punt de vista de la normalització i consolidació de la nostra llengua, hàgim retrocedit tant, o que estiguem en una situació de perill tan imminent, com auguren els catastrofistes.

I no hi està. Els estudiosos diuen que avui al món hi ha entre cinc i sis mil llengües parlades, i que no arriben a quatre-centes les que tenen el seu futur garantit, és a dir que, d'entrada, reuneixen una sèrie de condicions bàsiques que permeten afirmar que no corren perill d'extinció. Entre aquestes llengües hi ha la nostra. I no pas en la banda baixa, sinó tot al contrari.

És innegable que el català ha de competir amb, com a mínim, una altra llengua amb un potencial comunicatiu molt superior.

Per això afirmem que el seu futur, el futur del català, dependrà de la seva capacitat d'esdevenir un referent d'identitat.

M'estic referint al fet que siguem capaços d'aconseguir que el català sigui vist, a més de com la llengua pròpia de Catalunya, i que conviu perfectament amb la llengua comuna de tots els espanyols, com una eina bàsica de relació social, necessària per al progrés, útil per a la comunicació, apropiada per al lleure; de prestigi per a la recerca i la creació.

Una eina capaç d'unir més que d'enfrontar. Una eina capaç de representar una esperança de futur, l'assoliment del qual il·lusioni a tots els catalans i les catalanes, sense distinció d'origen, procedència o accent.

El coneixement de la llengua catalana ha de ser un objectiu que ens iguali, una eina per ser més lliures tots, no una arma defensiva per a uns quants.

Un referent d'identitat i de prestigi, en el sentit que s'entengui que el català...

- Representa un poble pròsper i que aprendre-la i conèixer-la és útil per prosperar.
- És la llengua de comunicació quotidiana, a l'escola, a la feina, al supermercat, al CAP i als espais de lleure.
- És l'eina que fan servir els creadors.
- És la llengua usada a l'administració i a la justícia.
- Ens representa a tots (i per tant queda fora de la confrontació política) i representa una invitació a la convivència més que no pas una arma de confrontació, d'atac o de resistència.

Hi ha encara un parell o tres d'aspectes del moment present en els que m'agradaria insistir de manera especial, abans d'acabar, tot i que, d'una manera o altra, ja han aparegut en altres moments de la meva intervenció.

Fan referència al reconeixement institucional del català, a l'aprenentatge, coneixement i ús de la llengua catalana per part de la nova immigració i per part dels adolescents i joves.

El reconeixement institucional i polític

Diguem, d'entrada, que és indiscutible que la responsabilitat essencial de la defensa, el cultiu i l'extensió de l'ús de la llengua catalana és una responsabilitat de la societat i de les institucions de Catalunya.

Però això no obsta perquè continuem afirmant i exigint el ple reconeixement de la nostra llengua per part de l'Estat espanyol i, més enllà, de la Unió Europea.

La plena assumpció (que no només acceptació) del pluralisme lingüístic, segueix essent una qüestió pendent per a les institucions i per al conjunt de la societat espanyola. Molt probablement la segona és impossible sense la primera. És a dir, si l'Estat no fa gestos i adopta mesures evidents de defensa, promoció i reconeixement de la seva pluralitat lingüística, difícilment la societat espanyola, en el seu conjunt ho farà. I, a més a més, si no es produeix aquest canvi d'actitud per part de les institucions de l'Estat, les probabilitats que els interessats i falsos conflictes lingüístics vagin en augment són molt elevades.

No estem demanant gestos simbòlics o mesures cosmètiques, sinó el desplegament sistemàtic d'allò que la Constitució de 1978 conté al seu article 3r.

Ja he dit abans, perquè és just reconèixer-ho, que em sembla un senyal en la bona direcció, que la realitat multilingüe sigui un factor a tenir en compte en el nou sistema de finançament. Espero.

La Nova immigració

Una segona reflexió sobre la nova immigració. Catalunya ha rebut en més de deu anys més d'un milió de persones provinents d'arreu del món (del Magrib, de l'Europa de l'Est, del Sudoest asiàtic, d'Amèrica Llatina, de l'Àfrica subsahariana, etc.).

Es tracta, sobretot, de persones joves, d'entre 25 i 40 anys que, en un bon nombre, coneixen la llengua castellana i, per tant, se senten integrats en una comunitat que els entén i els parla en una variant de la seva llengua.

Per altra banda, però, avui hi ha a Catalunya més gent que mai (aproximadament 7 o 8 de cada 100 persones) que quan arriben aquí no saben català (per descomptat) ni castellà tampoc.

Aquí és on, em sembla, ens juguem en bona mesura el futur de la llengua catalana, en la nostra capacitat d'aconseguir que els nous arribats adoptin el català. Per aconseguir-ho, insisteixo, cal convertir la llengua catalana en un referent d'identitat i de prestigi, que representa una bona eina per al progrés econòmic i social, que facilita la comunicació quotidiana, que és eina i símbol de cultura, que és necessària per relacionar-se amb l'administració i que identifica, en el seu conjunt, el país que els ha acollit.

Perquè correm un risc, si seguim confiant-ho tot a l'àmbit escolar i a la immersió lingüística. Correm el risc que en l'àmbit familiar es produeixi una situació contradictòria: la llengua que els nens aprenen a l'escola, els pares no l'han de fer servir a la vida. Aleshores l'aprenentatge a l'escola esdevé un luxe inútil, o un esforç injustificat: no s'aprèn la llengua que s'ha de fer servir per viure a Catalunya sinó una llengua que uns quants catalans parlen.

Cal trobar i estimular, per tant, les vies per les quals la societat d'arribada permet als nous arribats que visquin la seva pròpia llengua com un valor, com a pas necessari perquè valorin positivament l'aprenentatge de la llengua pròpia de la societat que els ha acollit.

Catalunya ha sabut fer-ho, sempre, en el passat. Ara també ho sabrà fer. Potser caldrà que es tregui de sobre alguns “tics resistencialistes” (si em permeten l’expressió), perquè l’home o la dona que acaba d’arribar a Catalunya i es posa a treballar de cambrer o la caixa del supermercat no té cap culpa dels molts anys que Catalunya va haver de lluitar per defensar la seva llengua davant d’un intent de genocidi cultural.

Adolescents i joves

I finalment, una referència als més joves.

El català ha de ser la llengua dels adolescents i els joves. Per aconseguir-ho ha de ser més atractiva que obligada.

Durant la dècada dels noranta el nostre sistema educatiu havia pràcticament dimitit, des del punt de vista de la immersió lingüística, a l’ensenyament secundari. No crec que puguem afirmar que, els darrers anys, la situació hagi canviat substancialment. Però com a mínim s’ha diagnosticat correctament. Recordo que el Doctor Antoni M. Badia Margarit em va plantejar aquesta qüestió, molt preocupat, poc després d’assumir la Presidència de la Generalitat.

Per a milers de joves (especialment fills i néts dels qui havien vingut a Catalunya provinents d’altres pobles d’Espanya) la llengua catalana ha deixat de ser vista com a interessant i necessària per passar a ser, només, una matèria obligada d’estudi.

És així que han perdut tot l’interès pel català, perquè no només no els feia falta per viure sinó que no hi havia pràcticament res del que conforma el seu món que els fos servit en llengua catalana: ni Internet, ni videojocs, ni televisió, ni la literatura (començant pel món del còmic), ni la música, ni les prestacions bàsiques dels seus telèfons mòbils,...

Més enllà d’un empobriment lingüístic general molt preocupant, els adolescents i joves troben més estímuls i més forts per practicar el castellà que el català, més enllà de l’escola. I, per acabar-ho d’arrodonir, el fet que el català sigui notícia gairebé exclusivament associat a la controvèrsia política, objecte de denúncies en un sentit o en un altre, acaba de restar qualsevol interès en relació amb la nostra llengua en un segment clau de la nostra societat.

En aquest sentit, caldrà fer un esforç per aconseguir que la llengua catalana entri també en els registres propis dels usos lingüístics dels més joves, més enllà de l'ensenyament formal i reglat dels centres educatius.

I res més. Els agraeixo que m'hagin permès, de traçar unes pinzellades de balanç del que ha estat aquest quart de segle de política lingüística a Catalunya. Estic segur que les intervencions dels presidents Pujol i Maragall completaran aquest balanç.

Personalment celebrego haver tingut, avui, l'oportunitat de reflexionar en veu alta, sobre una qüestió que m'ocupa i em preocupa. Perquè, malgrat que fins aquí, podem dir que hem avançat i molt, també és cert que hi ha, alguns núvols amenaçadors en l'horitzó.

Els asseguro que en allò que depengui de la més alta institució del nostre país, mentre tingui la responsabilitat i l'honor de presidir-la, la política lingüística seguirà essent una prioritat de govern, perquè és un repte de país.

Moltes gràcies.